

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Наведено результати досліджень формування організаційної структури підприємства для забезпечення управління його інноваційним розвитком. Запропонована класифікація принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства.

Ключові слова: інноваційний розвиток, організаційне забезпечення, підприємство.

Постановка проблеми. Організаційна структура підприємства має вагомий вплив на процеси його інноваційного розвитку. Метою організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства є формування організаційної структури, яка має відповідати цілям розвитку підприємства. Тому організаційне забезпечення пов'язане насамперед із організацією взаємодії підрозділів, функціонально пов'язаних з інноваційною діяльністю, та, як наслідок, з інноваційним розвитком підприємства і організаційних елементів всіх рівнів управління підприємством.

Стан вивчення проблеми. Питання впливу організаційної структури підприємства на управління інноваційним розвитком підприємства досліджені досить широко. Але питання систематизації принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства потребують більш детального дослідження.

Метою статті є розробка схеми класифікації принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед проаналізованих джерел слід визнати, що найвагоміший внесок в оцінку рівня інноваційного розвитку підприємств зробили такі вчені, як Л. І. Федулова, С. М. Ілляшенко, В. Б. Мелехін, Ш. Т. Ісмаїлова, А. А. Трифілова. Огляд економічної літератури з питань організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства дозволив зробити висновок, що, незважаючи на різноаспектність та різноспрямованість досліджень, науковці єдині в твердженні, що своєчасна та ефективна оцінка інноваційного розвитку підприємства може запобігти впровадженню у виробництво заздалегідь неефективних інноваційних проектів, що має вагомий вплив на підвищення ефективності функціонування для кожного учасника конкурентної боротьби у вирішенні визначених завдань.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення взаємодії функціонально пов'язаних з інноваційним розвитком підприємства підрозділів є частиною організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. Ця взаємодія має здійснюватися на основі формально установлених (регламентованих) та неформальних організаційних зв'язків між елементами організаційної системи підприємства. При цьому організаційне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств має базуватися на виконанні базових організаційних принципів, до яких віднесено: принцип делегування повноважень; принцип функціональної регламентації; принцип організаційної цілісності.

Перший принцип, який має бути покладений в основу організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств, – це принцип делегування повноважень. Делегування повноважень являє собою процес розподілу функціональних обов'язків, завдань та відповідальності між окремими структурними підрозділами та виконавцями. В межах організації, що діє в рамках делегування повноважень, неформальні міжфункціональні зв'язки між організаційними одиницями замінені на формальні, які зафіксовані й регламентовані для прийнятої ієрархії відносин, що дозволяє уникнути труднощів через неоднозначний розподіл відповідальності. Ці зв'язки дозволяють швидко і гнучко управляти процесами міжфункціональної спеціалізації та інтеграції.

В рамках делегування повноважень відбувається передача відповідальності за виконання певної роботи, що забезпечує досягнення деякого проміжного результату інноваційної діяльності. Відмітна риса реалізації цього організаційного принципу – це здійснення інтеграції не по вертикалі, а по горизонталі.

На основі реалізації принципу делегування повноважень здійснюється визначення складу, ієрархії підпорядкування і чисельності ланки управління. Велике значення має визначення і встановлення необхідних зв'язків для ефективної міжфункціональної співпраці. У

інноваційному менеджменті відомо три типи організаційних форм управління інноваційним розвитком: координаційний, централізований і матричний.

Оскільки організаційна форма підприємства залежить від встановленої системи управління і пов'язана з організаційною структурою управління, то в організаційному забезпеченні управління інноваційним розвитком необхідно враховувати особливості й призначення системи і структури управління. Структура управління являє собою співвідношення окремих підрозділів у відповідності до закріпленої в організаційних документах ієрархії. Можна відзначити такі основні варіанти організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств: повна стандартизація всіх правил і процедур; встановлення ієрархії відповідальності в процесі виникнення проблем; планування результатів і проміжних показників для встановлення ієрархічних зв'язків.

Другий принцип, який має бути покладений в основу організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств, – це принцип функціональної регламентації. На більшості підприємств машинобудівної галузі кількість рівнів прямого підпорядкування може бути більше десяти, починаючи з генерального директора і закінчуючи робітниками. Зрозуміло, що для багаторівневої ієрархічної підсистеми на різних організаційних рівнях можуть бути сформовані неоднакові організаційні структури. Такі функціональні одиниці, як відділ НДДКР і відділ маркетингу, вимагають створення гнучких і динамічних структур, доповнених неформальними зв'язками.

В галузі виробництва більшою мірою цінується чітке виконання всіх завдань в зазначені терміни, творча ініціатива не має порушувати налагоджений виробничий процес. Тут ефективним буде застосування лінійної структури управління або її незначних модифікацій. Тому великого поширення набули „змішані” організаційні форми, що складаються з декількох видів організаційних структур управління і відповідних механізмів. Саме використання такого різноманіття елементарних організаційних форм дозволяє враховувати всі особливості організації залежно від її цілей і ресурсного забезпечення, а також швидкозмінювані чинники зовнішнього середовища.

Третій принцип організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств – принцип організаційної цілісності, який передбачає: сприйняття організації як цілісного організму з особливими властивостями, одночасно з цим враховується і те, що організація складається з деякої кількості елементів і підсистем, що мають специфічні властивості; чітке визначення меж функціональної організації підприємства, за якої її оточення поділяється на відповідні блоки: науково-технічний, фінансовий, виробничий, правовий, соціальний та ін.; розуміння організації як цілеспрямованої системи, що має декілька цілей; визнання того факту, що існує ряд проміжних цілей для окремих функціональних підрозділів, а постановка декількох цілей на верхньому рівні пояснюється прагненням організації до постійного розвитку в галузі розробки нових ідей, виробництва, фінансів, збуту; моделювання цілісної системи з урахуванням того, що зміна одного елементу обов'язково зачепить і галузь функціонування інших елементів, пов'язаних з ним безпосередньо або через інші елементи організації.

Принципи організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств є тією необхідною базою, яка забезпечує створення необхідних умов для інноваційного розвитку підприємства, ефективне функціонування системи управління інноваційною діяльністю, управління процесами створення і освоєння нової продукції.

Науково обґрунтована сукупність принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств дозволить додати інноваційному об'єкту необхідних властивостей, сприяючи досягненню поставленої мети, а також вибрати найбільш ефективні в цих умовах методи реалізації завдань.

Принципи організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств мають носити обов'язковий характер і обумовлювати дію певної сукупності методів, схильних до зміни залежно від трансформації чинників і умов навколишнього середовища. Враховуючи зроблені іншими авторами спроби систематизації принципів управління, планування, програмування, фінансування інноваційного розвитку, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на двох групах принципів: глобальних та локальних принципах організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств.

Окрім визначення базових принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств, пропонується виділити сукупність функціональних принципів. Запропонована схема класифікації функціональних принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств орієнтує організаційну систему підприємства на активізацію інноваційної діяльності (рис.1).

Ця схема відрізняється від раніше створених, у яких провідними були принципи централізації, ієрархії управління, координації, терміновості, збалансованості ресурсного забезпечення та ін., тобто принципи, засновані на централізованому управлінні. Ринковий період вніс свої корективи до процесу управління інноваційним розвитком на підприємствах. Реалізація цих принципів регламентує створення гнучкого організаційного забезпечення інноваційного розвитку на підприємстві.

Практична реалізація базових та функціональних принципів організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства має орієнтувати систему управління інноваційним розвитком на формування конкурентних переваг, акумулювання знань, обмін досвідом й навчання. Для цього регулювання процесів розвитку слід здійснювати на основі позитивних зворотних зв'язків та створеної в процесі розвитку дієвої інформаційно-управлінської системи. Вона мусить бути зорієнтована не лише на збирання контрольної інформації, а й на інформаційне забезпечення підтримки процесів створення, поширення, обробки й використання знань усередині утвореної організаційної структури підприємства.

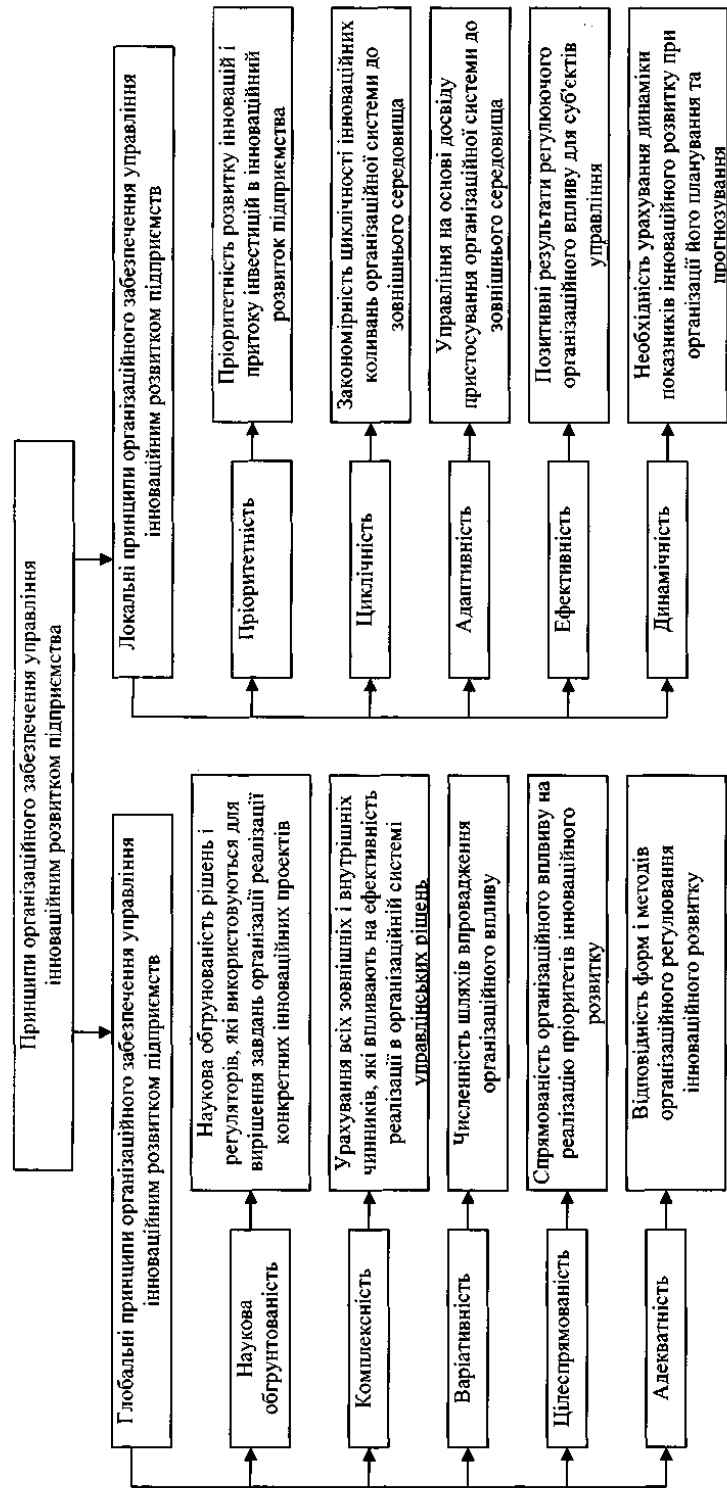

Рис. 1. Класифікація принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства

Особливість впливу чинників макрооточення підприємства на організаційне забезпечення управління інноваційним розвитком полягає у таких характеристиках:

1. Некерованість впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення є некерованою з боку органів управління підприємства. Тому про зовнішнє середовище кажуть взагалі як про некерований чинник, або як про „природне оточення”.

2. Опосередкованість впливу. Вплив зовнішніх чинників макрооточення на внутрішнє організаційне середовище підприємства є опосередкованим, оскільки змінює всю сукупність „правил гри”, тобто взаємовідносин між економічними агентами мікрооточення і відповідно внутрішнього організаційного середовища підприємства.

3. Глобальність впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення призводить до всеосяжних змін у всіх сферах діяльності підприємства, адже зміна зовнішніх умов

функціонування веде до змін зовнішніх функцій і, як наслідок, до перепроєктування функціональної моделі підприємства.

4. Довгостроковість впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення відбувається протягом значного періоду часу, тому має довгостроковий характер як стасовно змістовної частини змін, так і стосовно їхніх наслідків для підприємства.

5. Невизначеність наслідків впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення є важкопрогнозованою, тому наслідки впливу не є детермінованими та однозначними для різних об'єктів.

Оскільки будь-яка організація існує у деякому оточенні, тому при дослідженні організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства необхідними є питання вивчення впливу чинників макрооточення.

Сукупний вплив чинників макрооточення на функціонування і розвиток підприємства визначено в науковій літературі в широковідомому понятті „кон'юнктура”. Хоча при цьому поняття „кон'юнктура” використовується здебільшого у макроекономічних та загальнотеоретичних дослідженнях, у той час як в курсах з менеджменту, маркетингу та економіки використовується все ж таки поняття „зовнішнє макроекономічне середовище” та „макрооточення”. Тим самим робиться наголос на те, що кон'юнктура є зовнішнім некерованим чинником у відношенні до такого об'єкта дослідження, як підприємство. Змістовно й структурно поняття „кон'юнктура” та „макрооточення” практично не відрізняються.

Оскільки розвиток з позиції організаційного забезпечення пов'язаний із зміною його цілей, характерною рисою організаційного забезпечення інноваційного розвитку є той факт, що існуюча структура перестає відповідати новій меті, і для забезпечення нових функцій приходиться змінювати структуру, а іноді й склад системи і навіть перебудувувати всю систему. Реалізація розроблених в ході дослідження підходів до організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства можлива лише за наявності відповідного організаційного забезпечення, яке має бути спрямоване на формування економічних стимулів інноваційного розвитку підприємства.

Висновки. Запропонована класифікація дозволяє цілеспрямовано використовувати принципи організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства як для аналізу стану гармонізації управлінської діяльності, так і для розробки програм з підвищення її рівня. Використовування запропонованої класифікації принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства дозволяє забезпечити високий рівень гармонізації управлінської діяльності в напрямі інноваційних процесів, що відбуваються на підприємстві, і підвищити загальні результати його роботи.

Література

1. Антонюк Л. Л. Регулювання та моделювання інноваційного розвитку регіону / Л.Л. Антонюк // Економіст. — 2007. — № 9. — С. 38–39 с.
2. Бай С.В. Успішність розвитку підприємств: проблеми досягнення збалансованості та інноваційності / С.В. Бай // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. — 2009. — № 1. — С. 47–54.
3. Барановська С. Інноваційні структури та їх значення у розвитку підприємств України / С. Барановська // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. — 2007. — № 15. — С. 223–227.
4. Власенко О.С. Теоретичні та практичні аспекти створення системи комерціалізації інноваційної діяльності / О.С. Власенко // Інновації і промисловість. — 2007. — № 1. — С. 56–62.
5. Воронкова А.Э. Организационное обеспечение поддержания и повышения конкурентоспособности предприятия / А.Е. Воронкова // Прометей. Регіональний зб. наук. праць з економіки. Вип. 2 (20). — Донецьк: ТОВ „Кити”, 2006. — С. 223–229.
6. Дзюбіна А. Активізація інноваційної діяльності підприємств України / А. Дзюбіна // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. — 2007. — № 9(582). — С. 157–162.
7. Кузьменко О. М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу підприємства / В. В. Максимов, О. М. Кузьменко // Торгівля і ринок України. Зб. наук. праць. Вип. 26. — Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. — С. 99–105.
8. Онищенко Н.В. Теоретико-методичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної політики на підприємствах України / Н.В. Онищенко, Н.И. Радіонова // Формування ринкових відносин в Україні. Зб. наук. праць. Вип. 1. — К.: НДЕІ, 2009. — С. 103–108.
9. Радецька Л.П. Стимулювання інноваційної діяльності підприємств / Л.П. Радецька // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2007. — № 1. — С. 35–38.

Приведены результаты исследований формирования организационной структуры предприятия для обеспечения управления его инновационным развитием. Предложена классификация принципов организационного обеспечения управления инновационным развитием предприятия.

Ключевые слова: инновационное развитие, организационное обеспечение, предприятие.

Radionnova N. I.

The results of enterprise organizational structure formation for provision of management innovative development are resulted. Classification of organizational provision principles of innovative development management of enterprise is offered.

Keywords: innovative development, oraganizational provision, enterprise.

Радіонова Н.Й. – Київський національний університет технологій та дизайну, к.е.н., доцент кафедри економіки, обліку і аудиту.

Стаття подана 8.06.2011